

PAPER DETAILS

TITLE: Yurdumuzda TRT Disindaki Yayin Durumu

AUTHORS: Aysel AZIZ

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36928>

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN

I. GİRİŞ

Bugün Yurdumuzda geniş yayın gücüne sahip olan **Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT)**, g sa'sının 121. ve gerekse ona dayanılarak çıkarılan yasa'sının 35. maddeleri ile «Yayın Tekeli» ile do larla tanınan bu hukukî tekele karşın, gerçekte olup, TRT'nin dışında yayın yapan bir çok verici Birbirleri ile açıkca çeliőir gibi görünen bu duru inilecek olursa, oldukça eskiye uzanan hukukî b bir duruma dönüşmesinin bir sonucu olduğu gör

Yurdumuzda «Yayın» konusunda düzenleyici ilk yasa. 9 Haziran 1937 tarih ve 3222 sayılı **Telsiz** sa, genel olarak telsiz araçlarının Türkiye'de ku da kurallar getirmektedir. Ancak, bu arada rady

leriyle tayyarelerinde her nevi telsiz tesisatı kezalik ruhsat alınarak yapılmış olan tesisatın haz ve teferruatının herhangi bir surette de kâletinin müsaadesine bağlıdır. Bu hususda icraata başlangıç addolunur.

Lise ve yüksek mekteplerde ve üniversitelerde yapılacak telsiz tesisatı ve neşriyatı Maarif ve Nâzırları tarafından hazırlanacak esaslara göre yapılır...

1. maddede öngörülen hususları daha ayrıntılı olarak bu maddede, «telsiz tekeline» hükümetin hâkimiyetini kullanacağı da belirtilmektedir. Daha sonra bu görevi alan Nafia Vekâleti bu görevi kendisine **dürlüğü** tarafından yürütmüştür. Ancak, 1934 Nafia Vekâletinin kurulması ile PTT görevleri bu bakanlığa, telsiz araçlarının yönetim ve denetim işleri ise 3613 sayılı yasa ile kurulan Münakâat Bakanlığına verilmiştir. Daha sonraları ise 4770 sayılı ve 27 Haziran 1934 tarihli bu bakanlığın adı «Ulaştırma» olarak değiştirilmiştir. Yasanın 8. maddesi ile Bakanlığa bağlanan «Telsiz Telefon İşletme Genel Müdürlüğü»ne verilmiştir.

Uzun süre Yurdumuzdaki yayınlar yukarıda bahsedilen 3222 sayılı yasaya göre yönetilmişlerdir. Bu yasa'nın görevi, zamanla yalnız teknik yönden değiştirilmiş ve belirli koşulları yerine getiren kâletleri olarak radyo vericisi kurabilmişlerdir. Ulusal

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN

rılmıştır), Türkiye'deki kamuya seslenen radyo yayınlarının yönetimi ve denetimi Hükümetlerin miştir. Hükümetler ise, kurumsal amaçlarla k başvurmaları, teknik yönden inceledikten sonra lu karşılamışlardır. Ulusal güç ve nitelikde görü tanbul Radyolarını ise, gittikçe artan bir taraflı yönetmiş ve denetlemişlerdir.

1961 Anayasası "basın dışı haber alma aracı" ғы radyo ve televizyon yayınları konusunda, dal met Tekeli» uygulamasının sakıncalarını ortada de kurallar getirmiştir. Anayasa'nın 26. maddesi berleşme araçlarından kimlerin yararlanacağı maddesinde ise, radyo ve televizyon yayınları «Özerk Kamu Tüzel Kişiliğı» halinde ancak kan ғы esası konmuştur.

Anayasa'nın bu hükümlerine dayanılarak çı TRT Yasası ise, Türkiye'deki yayın tekeliini 35. n ye Radyo-Televizyon Kurumuna vermiştir. Daha na inilecek olan bu Yasanın yürürlüğe giriş tarihi tarihinde Türkiye'deki radyo ve televizyon yayın «Türkiye Millî Radyosu» ve onun dışında çeşitli rının kurup işlettikleri yayın istasyonlarından m idi. TRT Kurumu, «Türkiye Millî Radyosu» nite İstanbul, İzmir ve diğer küçük radyo vericiler bu istasyonlarla örgütünü kurma çalışmalarına

«Madde 121. — Radyo ve Televizyon let eliyle kurulur ve idareleri tarafsız bir k de kanunla düzenlenir. Kanun, yönetim ve organlarının kuruluşunda tarafsızlık ilkesi koyamaz. Her türlü radyo ve televizyon ya larına göre yapılır...».⁵

Görülebileceği üzere, 1971 yılı Eylül ayın likde radyo ve televizyon yayınları «Devle dir. Henüz yasa haline gelmeyen, 359 sayılı tirilmesini öngören yeni TRT yasa tasarısı TRT Kurumuna vermektedir. Hâlen yürü Yasanın 35. maddesi yeni tasarıda aynen

Yukarıda kısaca hukukî durumunu a Türkiye'deki yayının bu günkü görünümünü bu konuda ne yapmıştır? Bu sorunun cevap pılan araştırmaların ve elde edilen bilgilerin çalışacağız.

II. TRT DIŞINDA YAYIN YAPAN RADY İSTASYONLARI

Bugün TRT'nin dışında yayın yapmak büyük bir kısmı radyo vericileridir. Ancak, levizyon istasyonlarının bulunması, TRT'nin rının yapılmakta olduğunu ve bunun da TR

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUMU

5. Yabancı devlet kuruluşlarınca işletilen istasyonlar

Bu beş grup yayın istasyonlarının bir kısmı TRT tarafından, bir başka deyişle, 1 Mayıs 1964 tarihinde yayınların yürürlüğe girmesinden sonra kurulmuş ve yayımlanmaktadır.

A. Kamu Tüzel Kuruluşlarınca İşletilen İstasyonlar

Bu grupta TRT dışında yayınlarından söz edilecek önemli radyo vericisi vardır. Bu vericilerin yayınları geniş bir dinleyici kitlesince ilgi ile izlenmektedir.

1) *Meteorolojinin Sesi Radyosu*⁷ :

1961 yılında 3222 sayılı Telsiz Kanununa göre yayınların haberlerini geniş ölçüde halka duyurmak amacıyla «**Meteorolojinin Sesi Radyosu**», kısa dalga 39,3 ve 39,5 m. dalgalarından 5 Kw. güç ile yayın yapmaktadır. İlk yayını 2,5 Kw. güç ile bir süre deneme yayını yapmış, yayınları sırasında düzenli bir programdan çok, haberler arasında meteorolojik haberler verilmiştir. Radyo nü artırmış, yayınlarını düzenli bir duruma getirmek için yayın süresi hergün 9,5 saattir. Yayın saatleri şunlardır : 07-09, 10-12, 14-18, 20-21.30.

Yayınlarda gerek söz ve gerekse müzik programları yapılır.

15.15 de kısa sürelerle bu bürolar için hava maktadır. Bu yayınlara ek olarak, ayrıca Sa 12-13, 15-16 arasında da yine bu bürolar için ve 15 günlük hava tahmin raporları verilmekt

Meteorolojinin Sesi Radyosu'ndan yayın gerekse müzik programları, konulan kurallar rum yetkililerinin sıkı bir denetiminden geç müzik programlarında yayınlanan şarkı ve munun radyolarında yayınlanan şarkı ve tüdür. Radyo yayınları, Kurumun kendi elem tiştirdiği 5 kişi tarafından yürütülmektedir. 1 spiker (Bir kadın, bir erkek spiker), iki teknisy murdur. Radyonun teknik olanakları kısıtlı o ft.lik 800 adet band arşivi ile 3 adet yazıcı ol tadır. Radyonun yayınlarının dinlenme olanağ dukça yüksektir. Ankara ili içinde net olarak ka, yurdun birçok yerinde, özellikle, köylü çilerce ilgi ile dinlenmektedir. Yayınlar, ülke lerde «tesadüfi» olarak dinlenebilmektedir. Birliği'nin Kuzeyinde, Almanya'da, Fransa'da kelerinin bir çok yerlerinde dinlenmektedir. kitlesine sahip olmanın doğal bir sonucu olan leyicilerin isteklerini bildiren, haftada ortalama maktadır.

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DUR

Türkiye Polis Radyosunun yayın süresi, hergün 08.-1 ve 19.30-22.00 arasında olmak üzere 11.5 saati bulm ların büyük bir kısmı Türk Halk Müziğı, Türk Po man olarak müziğı ayrılmıştır. Oran olarak söyle günlük yayının % 89 u müzik, % 11 i ise söz progr tır. Söz yayınları belirgin olarak iki grup da toplan ilânları ve trafik. Ancak, son zamanlarda bu yayın yer yer, müzik programları arasında Milliyetçi du lendirmesi amacı ile kahramanlık şiirleri ile tarihi manlıkla ilgili sözleri yayınlanmaktadır. Söz progra li bir kısmını meydana getiren kayıp ilânları ve traf ramlar, radyonun kuruluş amacında belirttiğı «Pol ni düzenlemek ve halka, özellikle trafik konusunda yı» amaçlamaktadır.

Müzik programları, büyük ölçüde dinleyici istek zırlanmakta ve kalite denetimi yönünden fazla hassa tadır. Örneğın, şarkı ve türkülerde TRT'nin deneti ses sanatkârlarına yer verildiğı gibi, ses kalitesi hi denetimden geçmemiş piyasa sanatkârlarına da yer v kara'daki Polis Radyosunun yayınları, kendi eleman yetiştirilen 29 kişilik, oldukça kalabalık bir yayıncı dan yürütölmektedir. Teknik olanaklar ise 11.5 saat yın karşısında yeterli değildir. Ankara'daki Polis yılı haziran ayına kadar Ankara Polis Koleji binası

3) *EKİ (Ereğli Kömür İşletmeleri) Eğitimi*

Ereğli Kömür İşletmeleri Eğitim Radyosu incelenen gerek Meteorolojinin Sesi Radyosu Polis Radyosundan farklı olarak TRT'nin kuşkusuz TRT Yasasının yayın tekeli 35. maddesiyle vermesinden sonra yayına başlamış bir radyo işletmeleri İşletmesince yönetilen bu radyo iç Turizm-Tanıtma Bakanlığı Kanalı ile 1966 yılının başlarında Kömür madenlerinde çalışmakta olan işçilerden seslenerek, onların öğretim, moral ve telkin etmek, Kurumun çalışma yöntemlerini öğretmek, sorumluluk konularında işçilere bilgi vermek ve kültürlerini arttırmak, vardiya halinde çalışan işçilerin zamanlarını ve yerlerini bildirmek; kazaların alınacak tedbirler konusunda işçileri uyarmışlardır.⁹ Bakanlık kanalı ile yapılan bu istişler olumsuz olarak cevaplandırılmıştır. Ereğli Kömür İşletmesi, aynı isteği bir süre sonra, bu kez doğrudan Genel Müdürlüğü'ne yapmış, ancak yine olumsuz Hukukî durumun bu olmasına yani TRT Kurumunun yayına başlanmasına izin verilmeyen bir süre sonra yayına başladığı çeşitli kanallarda Radyonun varlığı, yayınları özellikle siyasî konularla ilgili konusu edilmiş, yayınların işçiler üzerinde siyasi etkileri sürülmüştür.

Havacıların Sesi Radyosu cumartesi ve pazar 12.00-13.00 arasında bir saat ile haftanın üç günü (Pazartesi-Cuma) 20.00-21.00 arasında olmak üzere 8 saat yayın yapmaktadır. Yayınların türünde olduğu gibi, özel amaçlı anonslar da Türk halk müziğinden oluşmaktadır. Müzik Ankara Radyosundan, arta kalan kısmı ise, yereldir. Radyo istasyonunun işletilmesi askerî personelin

C. Yabancı Devlet Kuruluşlarınca İşletilen

TRT dışında, yurdumuzda yayın yapmayan radyo türü de, şimdiye dek incelemeye çalıştığımız gibi, çok farklı bir niteliğe has, **Amerikan Radyoları** mî olarak kurulmuş ve yayın yapan bu istasyon kuruluşlarla işletilen radyo istasyonlarıdır.

1954 yılında Türkiye ile A.B.D. arasında imzalanmış «Ticari Kolaylıklar» anlaşmaları gereğince kuruluşlarının bilinen kuruluş gerekçeleri, Türkiye'deki askerî personelin haber ve eğlence kanalı ile giderilmesidir. Sayıları ilk başta dört paralel olarak Çiğili (İzmir), İncirlik (Adana), Trabzon ve Sinop'da olmak üzere yedi iken, diğer bazılarının görevlerinin sona ermesi dolayısıyla ve bugün Karamürsel, İncirlik ve Pirinçlik

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUŐU

Radyo yayınları kendi dinleyici dışında özellikle tarafından, hafif batı müziği alanında son şarkıları  na sahip oluőundan ötürü, ilgi ile izlenmektedir.

 ncirlik üssündeki radyo vericisi yanında yine a kurulmuş bir Televizyon istasyonu vardır. Ancak, ista ları kapalı devre yayın olduğundan istasyonla bağla deki televizyon alıcılarında izlenmektedir. Vericilerin yayınları haber ve müzik olup, haber yayınları, daha dan gelen haberlerden derlenip canlı olarak verilme  yınları hafif batı müziği olarak yine Amerika'dan bandlarla doldurulmaktadır. Adı geçen tüm istasy teknik ve gerekse program yönünden işletilmesi Am personeli tarafından y r t lmektedir. Türk Makaml herhangi bir denetim söz konusu değildir.

D. Üniversitelere Bağlı Radyo ve TV. İstasyonlar

TRT dışındaki bir başka grup yayın istasyonlar telerce kurulup işletilen istasyonlardır. Bunların k daha çok, teknik yönden öğrencilerin uygulamalı ola rini sağlamak olduğundan şimdiye dek incelenen ista dukça farklılık göstermektedir. Ancak őunu hemen b kir ki bu istasyonlar, kapalı devre yayınları olmay halka yayın yapan istasyonlardır. Bu grup istasyon eski bir geçmiőleri vardır ve teknik donanımlarının   m  üniversitelerin kendi öz olanakları ile meydana

kalan kısmı ise Türk müziğine bırakılmıştı. Üniversite kendi elemanlarını kullanarak nitelikleri uyanlar yayının çeşitli işlerini yapmaktadırlar. Daha önce de belirtildiği gibi, istanbul'un önemli bir kısmı okul öğrencileri tarafından dinlenmektedir.

2) *İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi*

Üniversitelerce işletilen eski radyolarda Haziran ayında kısa dalga 7150 KHz. üzerinden başlayan **İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi** yayınlarının amacı, «...Radyo merkezlerinde çalışarak yetiştirmek...» diye belirtilen bu yayın yapmaktadır. Cuma ve Pazartesi günleri iki saat süren yayının bir saati hafif batı müziği, bir saati ise dans müziğine ayrılmıştır. Yayınları radyo dinleyenlerden yararlanılarak hazırlanmaktadır. Ayrıca Üniversite ile ilgili haberler, sınav olmayan söz yayınları da yapılmaktadır. Tahminen bir sahadan net olarak dinlenilebilen yayınlar ve dışından gelen elemanlarca çalıştırılmaktadır.

3) *İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyon*

İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Tekniği Kürsüsünün bir laboratuvarı ni-

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUMU

yolu ile yabancı dil öğretimi de yapılmıődır. Yayınlar sörünün denetiminde Fakülte içi ve dışı elemanlarca tür. Türkiye'de ilk televizyon denemesini uzun süreden mekte olan İTU Televizyon Deneme Yayını, İstanbul 20-30 km.lik bir alanda net bir şekilde seyredilme hip olup, ayrıca arazi durumunun el verdiği ölçüde Bursa gibi oldukça uzak yerlerden de seyredilebilinme minî olarak 10.000 TV. alıcısı olduğu düşünülürse, İT Deneme Yayınlarının ortalama olarak 50-60.000 kiş izlenmekte olduğu sonucunu ortaya çıkarabiliriz.

İstanbul Teknik Üniversitesi Deneme Yayınları, ö leri gerekçesi ile yayınlarını 13 Mart 1970 tarihinde ke sonraki gelişmeler ise, kurulan stüdyo ve vericiden T nun İstanbul Televizyonunu yayına başlatması sonucun tur. 30 Ağustos 1971 tarihinden beri, İstanbul Üniver yonundan Ankara Televizyonun'dan gönderilen Vidio- bandları ile «**İstanbul Televizyonu Deneme Yayınları**» tedir. TRT'nin İstanbul Televizyonu için yaptırmakta yo ve vericisi tamamlandıktan sonra ise İstanbul Tek tesi Televizyonu, bu kez öğretici ve eğitici yönü ağır lara başlamayı düşünmektedir.

E. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağı Okul Radyol

Şimdiye dek incelenmeye çalışılan TRT dışı rady rından çeşitli yönleri ile ayrılan bir diğ er istasyon gru

Okul Radyoları Yurdun çeşitli yerlerinde lise, enstitü gibi eğitim kurumlarınca kendi «eğitim» amacına yönelik olarak kurulmaktadır. Yayın denilmek istendiği pek açık değildir. Çünkü azı radyo konusunda teknik eğitim yapmakta eğitim düzenini sürdürmektedirler. Yayınları eğitim ve öğretim düzeyinde herhangi bir yayın önemli bir kısmı çeşitli türde müzik yayını olurken, öğrencilerle ilgili haberlere rastlanılmamış olması, dolayısıyla denetimleri yalnızca o sınırlardan pıldığından, yayınların kalitesi büyük ölçüde radyo vericilerinin güçleri 1500 Watt ile 25 Watt arasında olmaktadır. Verici güçleri 1 Kw.ın üzerinde olan istasyonların olanakları ve gerekse programları daha kaliteli yayınların bir kısmı TRT'nin kurulmasından önceki zamanların kurulmasından sonra yayına geçmişlerdir.

III. TRT'NİN KENDİ DIŞINDAKİ YAYINLAR

1961 Anayasa'sının 121. Maddesine dayanan ve 1961 sayılı TRT Yasasının 35. Maddesinde yayın teklifi verildiği şu şekilde belirtilmektedir :

«Madde 35 — 9 Haziran 1937 tarihli ve 3000 sayılı kanununun ek ve değişikliklerinde gösterilen elemanlar vasıtasıyla ses, işaret ve resim vermeye yetkili...

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ, YAYIN DURU

man zaman sertleşerek sürdürülmüştür. İncelememiz çalışmalarını TRT Kurumunun yönetim şeklini dikkate lümde incelemeye çalıştık :

A. Birinci Yönetim Kurulu Devresi :

1 Mayıs 1964 yılında 359 sayılı Yasaya uygun o çalışmaya başlayan TRT Kurumu, kendi dışındaki m konusundaki ilk tutumunu, bu radyolardan biri olan incelenen Meteoroloji Radyosuna karşı gösterdi. 196 ayında Genel Müdürlüğün, Meteoroloji Genel Müdürlü diğı bir yazıda radyo yayınları konusunda şöyle den

«...359 sayılı TRT Kanununu muvacehesinde Tü nan radyoların yayın ve idaresi TRT'nin inhisarına bulunmaktadır. Yayın hususlarının İdareemiz dışında tarafından yürütülmesine Kanunen imkân yoktur. B yonuz hakkında yeni kararlar gerekmektedir.

İlgili Makamlarınızın Kurumumuzla bir ay sonr melerini emirlerinizi rica ederim.»

TRT Kurumunun kuruluşundan bir ay gibi kısa dikten sonra, Kurumun Yasa ile kendine tanıdığı «te da yaptığı ilk girişim, tek bir radyo istasyonununa d nuda titiz davranacağı izlenimini yaratmıştır. Ancak radyo yayını yapan birçok verici olmasına rağmen ne bir radyoya Meteoroloji Radyosuna yazıldığı konus

frekans, malik vesair diğer hususlarının C
edilmesine,

2 — Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu
Müdürlükçe tesbit edilecek bir komite an
Bakanlığı ile temas sağlanarak okul radyo
ruluş, teknik evsaf ve işletme esaslarının m
sinin sağlanmasına,

3 — Üniversiteler tarafından meydana g
radyo ve televizyon verici tesisleri ile ilgil
ve işletme esaslarının da 2. maddede bahs
nin ilgili Üniversiteler ile yapacağı temaslar
sine,

4 — Askerî Eğitim müesseselerinin ku
lacak olan radyo ve televizyon verici tesisler
saf ve işletme esaslarının keza 2. maddede
Komitesinin Millî Savunma Bakanlığı ile ya
sinde, bu Bakanlık ile ve Millî Eğitim Baka
işletmecilik özelliklerinin ışığı altında kara

5 — Halen kamu hizmeti görmek mak
leri ofisi, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Pol
ruluşları tarafından kurulmuş olan, veya y
edilen radyo ve televizyon vericilerinin kuru
me ve bilhassa program esaslarının tesbit
ve çalışmaların, Genel Müdürlükçe düzenlen

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURU

üzere bir program ve teknik anket fiőı düzenlenmiőti. Yayın İstasyonları Program Anket Fiőı» adı altında düzenlenen anketin birinci kısmında mevcut veya kurulması düşünölen istasyonlarının yayınları ile ilgili sorular sorulmakta, birinci kısma ise ayrıntılı bir biçimde bu istasyonların teknik özellikleri hakkında bilgi istenmekte idi.¹⁹ 40 soru içinde hazırlanan anket 1965 yılı Eylöl ayında bütün Bakanlıklara, 67 il valiliklerine ve ilçe kuruluşlarına gönderildi. Gelen cevaplardan önemli sonuçlar, herhangi bir vericiye sahip olmadıkları, bir kısım istasyonların vericilerinin durumlarını, bir kısmı da kurmayı tasarladıkları istasyonların niteliklerini belirtmişlerdir.²⁰

Ankete gelen cevapların toptan bir değeriendirilmesi ve değerlendirilmesine rağmen, * 297 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile 1965 yılı sonuçlarını kapsayan bir rapor üzerine, Yönetim Kurulu 1966 yılı nisan ayında yaptığı toplantıda yeniden eğildi ve 1966 yılı nisan ayında yaptığı toplantıda şu kararları aldı :

«...1. Yabancı radyolarla ilgili durum için Dışişleri Bakanlığı'na yazı yazılması,

2. Mevcut radyoların teknik bakımdan imkânla teknik bakımdan imkânla

3. Teknik Üniversite Radyosu'nun bir Eğitim ve Araştırma Merkezi haline getirilebilmesi hususunda Rektörlük ile temasa geçilmesi, bu konuda bir protokol hazırlanması hususlarında Genel Müdürlük yetki verilmesi ve kat'i sonucun Yönetim Kuruluna g

Yönetim Kurulunun bu ikinci kararı, daha çok istasyonları konusunda durumu açıklığa kavuşturmak

saptanmıştı. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, bu kararın alınmasıyla ilgili konuların değerlendirilmesinin yapılmaması bu konuyu olmasını gerektirmiş olabilir.

1966 yılı Nisan ayında alınan ve verici konularıyla ilgili bu karardan sonra, Yönetim Kurulu daha geniş kapsamlı bir karar aldı. Alınan kararın kapsamını kapsayan genel kısmı şöyle i-

1. Mevcut radyo vericilerinin programlarının TRT'den bir yetkilinin getirilmesi,
2. TRT yetkilisinin yayın izni verdiği yayınlanabilmesi,
3. Üniversitelerce işletilen radyo ve televizyon yayınlanacak konuların TRT'ce saptanması,
4. Üniversite radyo ve televizyon vericilerinin yerlerdeki TRT radyo müdürlüklerine bağlanması,
5. Bütün yayınlarda TRT görevlisi ve TRT'in sorumlu olması,
6. İzinsiz yayın yapılmaması.

Alınan kararın diğer bölümünde ise, eğitim bakanlığı sayılı Yasanın 35. maddesinin 2. fıkrasında yer alan hükümleri ile Devlet ve İktisadî Devlet Kuruluşları ve tasyonları konularında ikili bir karar vardı : Bu kararda, bu vericilerdeki yayın konularının TRT Kurumu tarafından gönderilecek eğitim programlarını kapsayacağı ve bu konuda Üniversiteler

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUMU

tanıdığı yayın tekeli konusunda belirli bir tutum almıştır. Bu karar gereğince, ders aracı niteliğinde gözetim ve denetim te ve okul radyolarının TRT'nin denetimi altında yayını yapan radyo istasyonları, Kamu Kuruluşlarınca işletilmekte olan MEBTAK gibi radyoların yayınlarını durdurmaları istenmektedir. Ayrıca, radyoların çeşitli radyo istasyonlarını durumları hakkında bilgi verirken, Amerikan radyolarından söz edilmemektedir. Bunun açık nedeni, Nisan ayında Yönetim Kurulunun kararı üzerine, bu konuda Dışişleri Bakanlığı'na yazı gönderilmiştir. Cevap alınamamasıdır.

Yönetim Kurulunun bu kararının uygulaması için, MEBTAK, önce Üniversitelerle ilgili kararı gereğince, TRT vericisi bulunan Üniversitelere birer yazı gönderilmiştir. Kuruluşunuzun durumuna uygun söz konusu radyo ve televizyon vericisi postanız, yayına devam ettiği takdirde öğretim amaçları için kullanılabilir. Bu kararın uygulanması mercileriniz içinde kalacak, diğer yayın kuruluşları ile Kuruluşumuzla müştereken tayin edilecektir. Bu kararın dahilinde tayin edilecektir...» denilmekte ve bu kararın uygulanması için görüşmelerde bulunmak üzere yetkili temsilci atanmıştır. Ancak yapılan bu çağrıya rağmen olumlu bir sonuç alınmamıştır. Son Yönetim Kurulu kararının başka bir uygulama alanı bulunmamıştır.

Kurum, 1966 yılı Aralık ayında bu konuya ilişkin olarak TRT dışı yabancı radyoların durumlarının «tetkiki» için bir komisyon oluşturulmuştur. Bu karardan Amerikan Radyolarının varlığının belirlenmesi için

Aynı toplantıda alınan 62 sayılı kararda konusu edilmekte ve bu konuda Yönetim Kurulu da Millî Eğitim Bakanlığı ile TRT'nin ortak **Eğitim Ortak Kurulu**'nun bulunduğu ve yayınlarda kontrol ve yetki vermek koşulu ile görüşülmesi isteniyordu. Alınan kararlar bu «...Bu konuda nihaî anlaşma yapılmasına ve sı için» TRT Genel Müdürlüğü'ne yetki ver

Aynı toplantıda alınan bir başka karar bulunan radyo istasyonları hakkında idi. Alınan kararda Üniversitelerce işletilen radyo vericilerini nî bir biçime sokulması için gerekli işlemler TRT Genel Müdürlüğü yetkili kılınıyordu.

Toplantının 64 no.lu kararı ise, Devlet ve kuruluşlarınca işletilen radyo istasyonları ilgili oldu :

«...Radyo vericisi kullanan kamu kuruluşları sadece hizmet mesajları yayınlatabilirler. Sözcüklerin yayını yapılması ilgili kuruluşlarca talep edilmediği takdirde kuruluşlara ait olmak üzere TRT'nin hazırlanan ve onun tarafından yayınlanan maddelerin sınırları dışına çıkamazlar.

Bu hususlarda yetkili makamlarla protokol imzaları için Genel Müdürlüğe yetki verilmesine...»

1967 yılının başında TRT Yönetim Kurulu

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURU

ya da oyalayıcı cevaplar alınmıőtır. Örneğın Dıőıőle
dan Yabancı radyolar konusunda alınan cevaplarda
rın 35. madde kapsamına girmemesi gerektiğı, çünkü
cak kendi personeline yayın yapmak üzere kurulup
de cevaplar alınmıőtır. Okul radyolarının durumları
ce sözü geöen Eğitim Ortak Kurulunda zaman zaman
yapılmış, ancak bu konuda da Millî Eğitim Bakanlığ
noktaya varmak mümkün olmamıőtır. Diğeri radyo
ise herhangi bir çalışma yapılmamıőtır.

B. İkinci Yönetim Kurulu Devresi :

1969 Mayıs ayında göreve başlayan yeni Yönetim
resinde de bu konuya, şimdiye kadar geöen süre içi
zaman eğilinmiőtir. Birinci Yönetim Kurulu devresi
rarlar sonucu yapılan çağrılara, işbirliğine cevap ve
istasyonları yönetimlerine karşı bu kez hukukî işle
rak yayın tekeli kurma çabasına girişilmiőtir. 1970
gerek Amerikan radyoları ve gerekse Kamu kuruluş
istasyonlar konusunda, Savcılık kanalı ile ilgili kur
gönderilerek yayın tekeli konusunda TRT Kurumunu
tilmiőtir. Yayın tekeli konusunda hukukî yoldan
pek olumlu sonuç vermemiş ve ilgili kurumlardan
mıőtır. Bunun üzerine TRT Genel Müdürlüğü 1971 y
da, Mahkeme kanalı ile Kamu Kuruluşlarınca ve Ya
larca işletilen radyo istasyonlarının Anayasanın 12
TRT Yasasının 35. maddesine aykırı olarak yayınd

konudaki tutumu belli olduktan sonra, azalmı fıkrası okul radyoları konusunda şöyle demel niteliğindeki radyo ve televizyon yayınlarını K Bakanlığı birlikte düzenlerler.» Maddedeki «nün kapsamına ne tür radyo ve televizyon yay celemek gerekirse ikili bir yorumla karşılaşa alanında teknik öğretim yapan okulların öğr için kuracakları istasyonlar, b) Okul eğitimin yayınlarının yapılması için kurulacak istasyo maddenin 2. fıkrasının kapsamına her iki ti gerekmektedir. Ancak, durumun bu olmasına tasyon kurma isteklerinin çok az bir kısmı 35 na girmektedir. Özellikle, Teknik Okullarda kurma istekleri, öğrencilerin teknik uygulama pılmasına karşılık, diğer istekler müzik yayı görmektedir. Bunlardan bazıları ise 2. fıkra dışında olup, okul radyoları kanalı ile illerde ğunu doldurmak amacını gütmektedir.²⁵

Okul radyoları kurmak için yapılan iste tümünün reddedilmesine rağmen, sayıları TR bu yana oldukça artmıştır. Kuşkusuz, bunun frekans izni aldıktan sonra bu vericilerin 35. da belirtilen Kurumlara —TRT ve Millî Eğiti nişmadan kurulmalarıdır.²⁶ Bu fiilî durum kar gerekse Millî Eğitim Bakanlığı, sorunu çözün

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURU

kında bir rapor hazırlamıştır. Rapor esas alınarak il sında sürdürölen çalışmalardan bugüne kadar, yetki niyle, olumlu sonuçlar elde edilememiştir. Bu gün içi ları kurulması konusunda TRT, «...halka yayın yapm eğitsel olmak» şartı ile ve asgarî teknik olanaklara sa tasyon kurulmasına izin vermektedir.²⁷ Bu koşulları rek kurulma izni alan okul olarak, Eskişehir İktisadî ler Akademisi'ni örnekle olarak verebiliriz. 1971 yılı gerekli ilişkileri kurulduktan sonra yayına başlamış bu iznin TRT ce verilmesinde yardımlaşma büyük ro

TRT Kurumuna, okul radyoları dışında da ra kurmak için istekler gelmektedir. Bunların bir kısm yük iç yerlerinden, bir kısmı ise belediyelerden gelme ma gerekçeleri, genellikle personel eğitimi, haberleş sağlanması ve yerel istasyona sahip olma nedenine d Özellikle, Belediyelerden gelen istekler, il radyosu maktadır. Ancak, bu amaçlar dışında ticarî amaçlarla tenen radyo istasyonları önerileri de gelmektedir.

Kurumlardan gelen isteklerin en önemlilerinden ce de değinildiği gibi, EKİ (Ereğli Kömür İşletmel yapılan başvurmadır. Yapılan çeşitli başvurmalara T ca «Hayır» denilmesine rağmen, 1967 yılında radyo v yayın yapmaya başlamıştır. Kurum, yayınların dur daha önce yaptığı uyarılara ek olarak 1970 yılı kası

Radyo istasyonu kurmak yolunda yapılmış kısmı da ticarî amaçlarla olmaktadır. Bu TRT Yasasının «Ortaklıklar» başlığı adı altında 30. maddesinde dayandırılmaktadır. Adı geçen maddede, Kurumun amaçlarına uygun olmak şartıyla Kurumun Kararnamesiyle gösterilecek esaslar içeren tüzeliyle, bancı tüzel kişilerle, özel hukuk hükümlerinin yetli ortaklıklar kurabilir.

Bu ortaklıklar kamu iktisadî teşebbüsleri değil, hi İktisadî Devlet teşekkülü sayılmazlar.

Bu ortaklıklar tarafından kurulacak istasyonların gözetim, denetim ve sorumluluğu altındadır.

Bu maddeye dayanarak yapılan başvurularında Hürriyet Gazetesi tarafından olmuştur. İstanbul Belediyesiince yine ticarî amaçlarla istasyonları yapılması için başvurulmuştur. Ancak TRT Kurumunca, reklâm endişesi yönünde değerlendirilmiştir.³⁰ Şimdilik 30. maddeye göre işletilen herhangi bir verici istasyonu yoktur.

Şimdiye kadar yapılan açıklamalardan, radyo ve televizyon kurulması yönünden yapılmış olarak kabul etmediği, ancak buna rağmen istasyonların kurulup yayın yaptıkları gerçeği ortadadır.

YURDUMUZDA TRT DIŞINDAKİ YAYIN DURUMU

ile yayınları rastgele dinlenilebilen yayınlardır. İstasyonları Türkiye'de bulunmayan bu tip yayınlar, kuşkusuz inzin dışında kalmaktadır.

İnceleme sonucu olarak, bugün güçleri TRT ile kıyacak kadar az, ancak, sayıları oldukça kabarık TRT dışı istasyonları ile karşılaşmaktayız. 359 sayılı Yasa ile yayın elinde bulunduran TRT Kurumu bu istasyonlara karşı cıumlar takınmıştır. Başlıca beş grupta toplanan TRT nin yayınlara karşı TRT başlangıçta, yeni bir kuruluş olmanın çekinliği de bir etken olarak kabul edecek olursak, olduışak hareket ederek işe başlamıştır. Başlangıçtaki bu yutum ise bu konunun sürüncemede kalmasına neden olmuha sonra sert davranışların da bu yayınlar üzerinde etkisi tir. Hatta, TRT'nin yargı yolunu kullanmaya çalışması bınlar üzerinde etkili olmamış ve yayınlar halâ devam dır.

Kurumun çeşitli gruptaki istasyonlara karşı far takınması da, yayın tekelinin kurulmasını geciktirmiştir. Yönetim Kurulu'nun kararlarında Askerî Kurumlara bağlar konusunda herhangi bir hüküm öngörülmemiştir. 35. 2. fıkrasında açık olarak belirtilmesine rağmen Millî Eğit lği'na bağlı okul radyoları konusunda da etkin bir çözüm lunamamış, üstelik yeni yeni radyo vericilerinin kurulm lenememiştir.

Yayınlar incelemeden TRT'nin yasalarla kendisini